

Belgelerle Adım Adım Eski Konya (13)

Alâeddin Tepesi'nden Şerafeddin Camii'nin Doğusuna Kadar Olan Bölge

Mehmet Ali UZ
Mehmet DOĞAN

Yeni Bölgeye Giriş

"Adım Adım Eski Konya" başlığı altında başladığımız dizi yazımızda geçen haftaya kadar, Alâeddin Tepesi'nden başlayıp Araboğlu Makası yani Mimar Muzaffer Bey Caddesi'ni, sonra da bugünkü İş Bankası ile Hükümet binası arasındaki bölgeyi adım adım inceledik. Burada bulunan tarihi binalar üzerinde durduk. Eski Belediye Binası ile hükümet binası arasında, sadece bu bölgede mevcut 8-9 medreseden bahsettik ve kesin yerlerini gösterdik. Yine bu bölgede bulunan ve günümüzde hiç bilinmeyen meşhur Siphahi Pazarı'nın yerini tespit ettik..

Bugünden itibaren de, Alâeddin Tepesi'nden Şerafeddin Camii ve çevresine kadar olan bölge üzerinde durmaya çalışacağız. Bu saha da, karşı bölgede olduğu gibi tamamen tarihi yapı ve medreselerle doludur.

Bölgede, İç Kale Surları, Gazi Mustafa Kemal İlkokulu (Şimdi Meram Milli Eğitim Müdürlüğü)'nin 6-7 metre batısından geçer ve Hüma Otel (Şimdi derslane)'nin önünde Sultan kapısına ulaşır. Surun küçük

bir bölümü Hüma Otel'i'nin bodrum katında muhafaza altına alınmıştır.

İç Kale surları yıkılmadan önce, Gazi İlkokulu'nun önünde "Tahta Kale/Taht-ı kal'a" adı verilen bir sokak bulunmaktadır. Kale duvarları tamamen ortadan kalktıktan sonra yolun batı tarafı tepeye kadar binalarla dolar. Bir zamanlar Gazi Okulu'nun önündeki sokaktan Vali İzzetübeş Caddesi'ne geçiş yoktur. Burası sonradan açılmıştır.

Gazi Okulu'nun doğu ve kuzeyinde bulunan şimdiki Babalık sokağının adı, Osmanlı'nın son dönemlerinde "Baltacıoğlu Sokağı"dır. Ve bu sokak bugünkü Hayat Apartmanının önünden başlayıp okulun kuzey batı köşesine kadar devam eder.

19 yüzyıl sonlarına kadar Alâeddin Caddesi açılmamıştır. Krokide de görüldüğü şekilde, bugünkü finans bankaları binalarının önünde dar bir sokak olarak Muammer Bey sokağı vardır. Bu sokak da sonradan açılmıştır. Bugünkü İş Bankası'nın doğusunda bulunan Nalinci Türbesi ile kuzeyinde yer alan Nizameye Medresesi'nin arsası, bu sokağı da

aşarak Karamanoğlu İbrahim Bey Külliyesi'ne kadar uzanır.

Alâeddin caddesinin kuzeyinde bulunan bir sıra bina, 20. yüzyıl başlarından günümüze kadar en az dört kere yıkılarak yeniden yapıldı. 1950'li yıllarda burada Ceylani Sineması'ndan itibaren doğuya doğru, ikisi, eski belediye başkanlarından Muhsin Faik Dünder'a, birisi de Nuriye Hoca'ya ve diğer özel şahıslara ait 6-7 küçük avlulu eski tip mesken ve binalar vardı. Burası 1950'li yıllardan itibaren yarım asır içerisinde iki defa şekil değiştirdi, binalar yıkılarak yerlerine yeni binalar yapıldı. Şimdi bu binaların da yerinde yeni binalar yapıldı. Daha önce bu binaların yerinde, Maarif Evleri ile köşesinde Muallimler Birliği Binası bulunuyordu. 1933 yılında Cumhuriyet'in onuncu yılı münasebetiyle caddenin başına yapılan, "Onuncu Yıl Anıtı" da 1950 yılında seçimlerden sonra kaldırıldı.

Alâeddin Caddesi'nin 1930'dan önceki hali, sol köşede Muallimler Birliği binası.

İbrahim Bey Külliyesi, (İbrahim Bey İmareti, Kapan Hanı, Kapan Hanı /Kazanlı Medresesi ve minareli bir mescit) Selçuk Camii ve

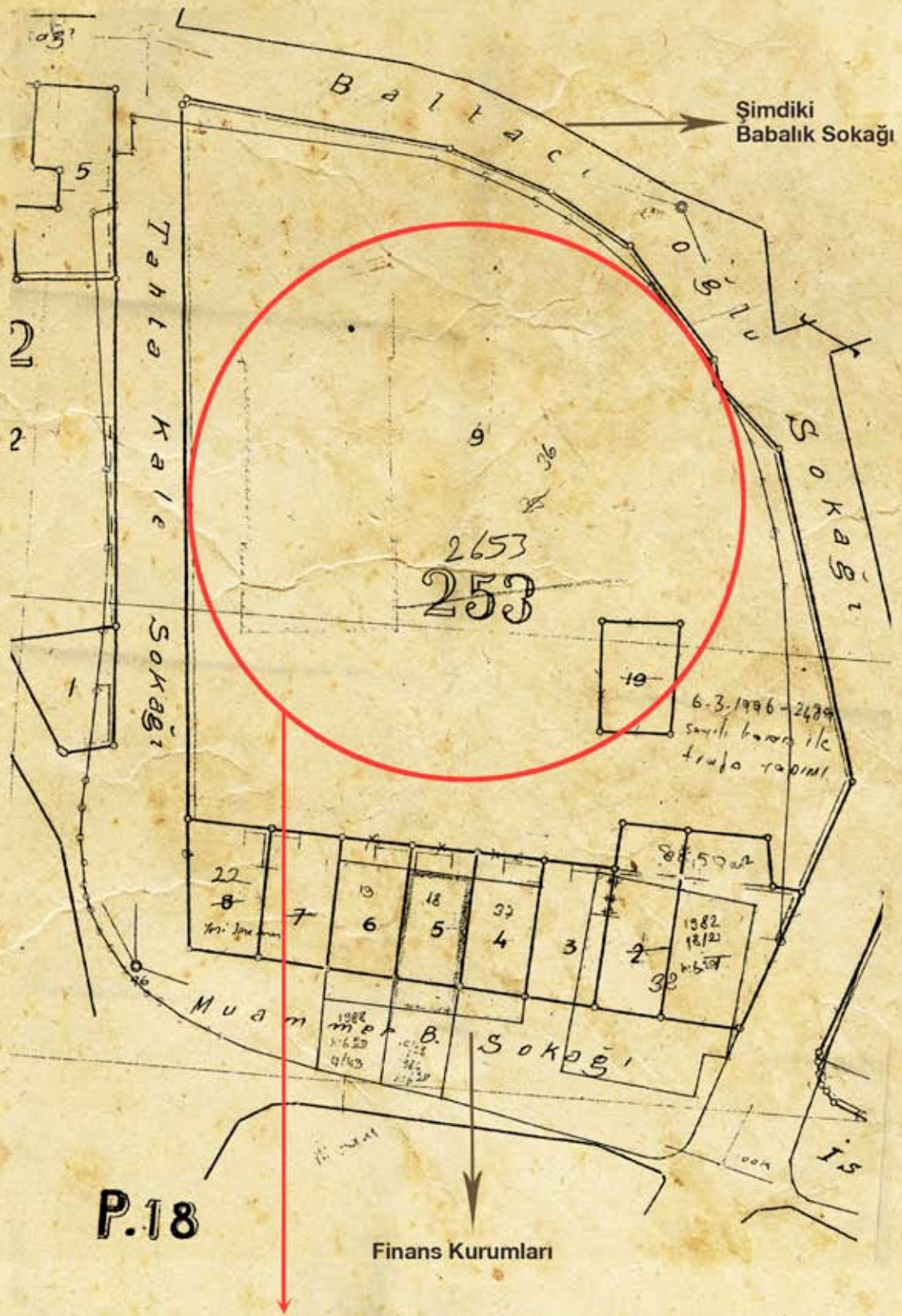
Hazret-i Mevlâna ile Şems'in buluştuğu ve Meracelbahreyn denilen yer, ilk inceleyeceğimiz alan içerisinde yer almaktadır. Doğuya doğru ise medreseler başlar. Alâeddin Caddesi'nin iki tarafı, bir dönem Konya'da medreselerin en yoğun olduğu bölgedir. Bugünkü Özel İdare binasının yerinde de Kanunî döneminde yaptırılan bedesten bulunmaktadır.

Bilindiği gibi her yıl, haziran sonu itibariyle Akademik Safalar'ımızın yayımına yaz döneminde bir süre ara veriyorduk. Gelecek sayıdan itibaren bu süre başlamış olacak. İnşallah Akademik Sayafalar'ımızın yayımına eylül ayından itibaren yeniden başlamış olacağız.

Bugün, Alâeddin Tepesi'nin doğusunda yeni ve geniş bir alanın tanıtımının başlangıç bölümünü vermiş olduk. Gelecek ilk dizi yazımıza Karamanoğlu Külliyesi'nin incelenmesi ile devam edeceğiz.

Yeniden birlikte olma ümidi ile Allah'a emanet olun.

İbrahim Bey İmareti ve Külliyesi
 (Şimdi Meram Milli Eğitim Müdürlüğü)

Cihanbeyli İlçe Özel İdare Arşivi

46 adet defterden oluşan Cihanbeyli İlçe Özel İdare Arşivi; vergi komisyon karar, tadilat komisyonu zabıt ve hülasa defterlerinden oluşmaktadır. Kütüphanemize 25.11.2008 tarihinde getirilmiştir.

- Cihanbeyli İlçe Özel İdare Arşivi Listesi;
- Vergi Komisyon Karar Defteri (Latin Harfli)
- Tadilat Komisyonu Zabıt Defteri (Latin Harfli)
- Kuyulu Zebir Hülasa Defteri (Osmanlıca)
- Hacı Numan Köyü Hülasa Defteri (Osmanlıca)
- Tadilat Komisyonu Zabıt Defteri (Latin Harfli)
- Tadilat Komisyonu Zabıt Defteri (Latin Harfli)
- Tadilat Komisyonu Zabıt Defteri (Latin Harfli)
- Tadilat Komisyonu Zabıt Defteri (Latin Harfli)
- Yapalı Cüdkanlı Hülasa Defteri
- Tadilat Komisyonu Zabıt Defteri (Latin Harfli)
- Tadilat Komisyonu Zabıt Defteri (Latin Harfli)
- Kütükuşağı Hülasa Defteri
- Tadilat Komisyonu Zabıt Defteri (Latin Harfli)
- Tadilat Komisyonu Zabıt Defteri (Latin Harfli)
- Böğrüdilik (Reşadiye) Hülasa defteri
- Bulduk Köyü Hülasa Defteri
- Tadilat Komisyonu Zabıt Defteri (Latin Harfli)
- Akviran Hülasa Defteri
- Tadilat Komisyonu Zabıt Defteri (Latin Harfli)
- Zıvırlık Hacı Abbas Hülasa Defteri
- Çimen Beşkavak Hülasa Defteri
- Kütükuşağı Beşkavak Hülasa Defteri
- Torunlar-Aşiret (Yeşilöz) Hülasa Defteri
- Atçeken Hülasa Defteri
- Reşadiye (Böğrüdilik) Vergi Defteri (Latin harfli)
- Zıvırlık hacı Abbas Hülasa Defteri
- Zıvırlık Hülasa Defteri
- Yenicoba Hülasa Defteri
- Hadim Muallim Fiş Defteri
- Tadilat Komisyonu Zabıt Defteri (Latin Harfli)
- Karabağ Hülasa Defteri
- Halikârlı (Gölyazı) Hülasa Defteri
- Karabıyık-Çeşmeli Zebir Hülasa Defteri
- Kırkışla Hülasa Defteri
- Tadilat Komisyonu Zabıt Defteri (Latin Harfli)
- Tadilat Komisyonu Zabıt Defteri (Latin Harfli)
- Sarnıç Zıvırlık Hülasa Defteri
- Yenicoba Vergi Defteri (Latin Harfli)
- Tadilat Komisyonu Zabıt Defteri (Latin Harfli)
- İta Emri Defteri
- Tadilat Komisyonu Zabıt Defteri (Latin Harfli)
- Tadilat Komisyonu Zabıt Defteri (Latin Harfli)
- Büyük Beşkavak Hülasa Defteri
- Tadilat Komisyonu Zabıt Defteri (Latin Harfli)

Tadilat Komisyonu Zabıt Defteri (Latin Harfli)
Kandil Hülasa Defteri

Kulu İlçe Özel İdare Arşivi

Kulu ilçe özel idaresine ait toplamda 13 adet defter bulunmaktadır. Bunlar genelde emlak arazi ve hülasa defterlerinden oluşmaktadır. Defterlerin kütüphanemize getiriliş tarihi 07.11.2008' dir.

Kulu İlçe Özel İdarenin Tam listesi aşağıdaki gibidir;

- Karacadere vergi hülasa defteri (ciltsiz)
- Karacadağ vergi hülasa defteri (ciltsiz)
- Celep vergi hülasa defteri
- Seyitahmetli vergi hülasa defteri (ciltsiz)
- Şerefli ve Bumsuz emlak ve arazi özet defteri (ciltsiz)
- Gördoğlu- (Zincirlikuyu) vergi hülasa defteri (ciltsiz)
- Yaraslı- Kırkpınar vergi hülasa defteri (ciltsiz)
- Altılar emlak vergisi hülasa özet defteri (ciltsiz)
- Tavlıören-Atkafası (Yeşilyurt) emlak vergisi hülasa özet defteri (ciltsiz)
- Beşkardeş emlak vergisi hülasa özet defteri (ciltsiz)
- Kırkkuyu emlak vergisi hülasa özet defteri (ciltsiz)
- Mandıra , Çöpler, Yazıçayırı, Kulu emlak vergisi hülasa özet defteri
- Kozanlı vergisi hülasa defteri

Seydişehir İlçe Özel İdare Arşivi

Seydişehir ilçe özel idaresine ait defterler 26 adettir. Emlak ve arazi hülasa defterlerinden oluşan Seydişehir İlçe Özel İdare Arşivi 14.11.2008 tarihinde kütüphanemize getirilmiştir.

- Seydişehir İlçe Özel İdare Arşivi Listesi;
- Ketenli Kasabası Emlak ve Arazi Hülasa Defteri
- Ketenli Kasabası Emlak ve Arazi Hülasa Defteri
- Akçalar ve Taraşçı Kasabası Emlak ve Arazi Hülasa Defteri
- Derebucak İlçesi Emlak ve Arazi Hülasa Defteri
- Mesudiye Köyü Emlak ve Arazi Hülasa Defteri
- Ortakaraören, Kesecik, Çamlık, Akçabelen Kasabası Emlak ve Arazi Hülasa Defteri
- Sofuhane, Hacıseyitalı, Kızılcılar, Yenicamii, Ulukapı, Değirmenci Mahallesi Emlak ve Arazi Hülasa Defteri
- Alaylar, Yenicamii Mahallesi Emlak ve Arazi Hülasa Defteri
- Kozlu, Saraycık, İncesu, Ufacık, Karacaören Köyü

Emlak ve Arazi Hülâsa Defteri

Çavuş Kasabası ve Tepecik Köyü Emlak ve Arazi Hülâsa Defteri

Durak Köyü ve Gencek Kasabası Emlak ve Arazi Hülâsa Defteri

Yaylacık Köyü Emlak ve Arazi Hülâsa Defteri

Oğlakçı, Uğurlu, Tepearası, Taşlıpınar, Bükçe Köyü ve Yukarı Kayalar ile Pınarbaşı Kasabası Emlak ve Arazi Hülâsa Defteri

Gevrekli Kasabası, Gökhyük, Kuran, Gölyüzü, Susuz ve Karabulak Köyü Emlak ve Arazi Hülâsa Defteri

Sofuhane, Yenicamii, Kızılcalar Mahallesi Emlak ve Arazi Hülâsa Defteri

Muradiye, Boyalı, Gökçehüyük, Başkaraören, Taşağıl, Kumluca, Aşağıkaraören ve Madenli Köyü Emlak ve Arazi Hülâsa Defteri

Ulukapı Mahallesi ve Bostandere Kasabası Emlak ve Arazi Hülâsa Defteri

Arazi ve Emlak Esasi Defteri

Vukuatlı Emlak Defteri

Haciz Defteri

Haciz Defteri

Haciz Defteri

4-Konya Nüfus Müdürlüğü Arşivi

Konya Nüfus Müdürlüğü'nün de Osmanlı devrinden kalma zengin bir arşivi bulunmaktadır. 1904 tarihli nüfus sayımında tutulmuş Konya'ya ait çok sayıda defter orijinal şekliyle muhafaza edilmektedir. Bunlar, Konya'nın XX. yüzyıl başlarındaki sosyal yapısını tespit etmede önemli kaynak durumundadır. 2005 Yılında yeniden düzenlenen arşiv kullanılır duruma getirilmiştir. Artık isteyenler istediği bilgiye kolayca ulaşabilmektedirler. İl Nüfus ve Vatandaşlık Müdürü Celal KARA'nın özverili çalışmaları her türlü takdirin üzerindedir.

1890 YILI SİCİLİ NÜFUS ATIK KÜTÜKLERİ				
Sıra N.	Cilt No:	Mahalle veya Köy Adı:	Adeti	AÇIKLAMA
1	1	CIVAR-DURAKFAKI-OVALIOĞLU-ÇELEBİ-HACİSÜLEYMAN	1	OSMANLICA
2	2	SARNIÇ-SARIHASAN-DOLAPBATTAL-DOLAPHALİL-DOLAPPARE	1	OSMANLICA
3	3	DOLAPMESCİT-DOLAPMEKTEP-DOLAPCAMİ-PIRESAT-DEDEMOĞLU-PIRESATHACİHÜSEYİN	1	OSMANLICA
4	5	AKÇEŞME-YUNUSOĞLU-SARIYAKUP-ÜBEYİT-ULUIRMAKBURHANDEDE	1	OSMANLICA
5	7	BORDABAŞI-KARAKURT-HOŞHAVANATA-EMİRHALİL-TARHANA-ÖLÜBEK-LEDİ-AKBAŞ-HOCAFARUK	1	OSMANLICA
6	8	KAYACIKMESCİT-HASANDEDEMESCİT-ORTAMESCİT-NASRAN-SÜTÇÜ-BULGURİMAM-HACİSADIK	1	OSMANLICA
7	9	AKSİNNE-SAHİBİATA-FURGANDEDE-KÜLAHÇI-GEMALMAZ-ŞİHALAMAN RECEPAĞA-ŞİHALAMANSİĞİRSOKAK-HACİYUSUFMESCİT-ALEMDAR	1	OSMANLICA
8	10	YANIKCAMİ-HACİCEMİL-MÜŞKİ-KARAKAYIŞ-ŞİHALAMANYAHSI	1	OSMANLICA
9	11	POLATLAR-ORTASINAN-BÜYÜKSINAN-KÜÇÜKSINAN	1	OSMANLICA
10	13	KALENDERHANE-MEDRESE-NİŞANTAŞI-BAĞEVLYA-AHMETDEDE-KUZGUN KAVAK-AHMETFAKI	1	OSMANLICA
11	14	KEÇECİ-PURÇÜKLÜ-BABIAKSARAY-MUHTAR-KALECERP-ESENÜ-MÜCELLİT-İHTİYARETTİN-KALECİK	1	OSMANLICA
12	15	SIRÇALI-KÜRKÜCÜ-ŞİHADRETTİN-AKNAL-ZENBURİ-BABASULTAN-FERHUNİYE-ŞEMS-KASAPŞINAN-SARAYKÖY	1	OSMANLICA
13	16	ŞEKERFURUŞ-İBNİSALİH-AKINCI-ŞEREFŞİRİN-YEDİLER-ABDÜLAZİZ-ZEVLE SULTAN-ŞÜKRAN-SEPHAVAN-ŞİHOSMANRUMİ-DEVLE-TERCUMAN-BİNARİ-AMARAN	1	OSMANLICA
14	18	VADİMERAMCAMİKEBİR-VADİMERAMAŞAĞI-VADİMERAMSOKAĞI-İBNİŞAHİN-BAYAT-BEYHEKİM-İÇKARASLAN-KAYABÜKÜ	1	OSMANLICA
15	19	HARMANCIK-ÇALIKLI-HATIP-KARADİYİN-ÇAYIRBAĞI-GÖDENE	1	OSMANLICA
16	20	KOZAĞAÇ-KARAHÜYÜK-BOYALI-PEMBECİ-KÖYCEĞİZ-KAZASKER-RESİL-HAYIROĞLU-DEDEMOĞLUYAYLASI	1	OSMANLICA
17	21	ÇİFTNERDİVAN-GAZİALEMŞAH	1	OSMANLICA
18	22	HAMİDİYE-SELİMİYE-CEDİDİYE-MAMURİYE-ABADANİYE	1	OSMANLICA
19	1	HATUNARAY-KAVAK-EKSİLE-DETSE	1	OSMANLICA
20	2	AKVİRAN-MAY-ÇUKURÇİMENTEKKE-SADIKLAR	1	OSMANLICA
21	3	ÇUKURÇİMEN-GİLİSTRA-ÜÇKİLİSE-EVLİYATEKKE	1	OSMANLICA
22	4	ALAN-AVALAMA-KERVAN-TULASA-YANAĞI-ÇOMAKLAR-KÜÇÜKKÖY-NUZUMLA-OVAKAVAĞI	1	OSMANLICA
23	5	ÇUMRA-BOTSA-İBSİKAYA	1	OSMANLICA
24	6	İSMİL-KARKIN-KARAHÜYÜK-İLYASBABA	1	OSMANLICA
25	7	ARIKVİRAN-KÜÇÜKVİRAN-KİLİSEÇİK-CAMİLİ-ALAN-GÜVERCİNLİK-ISLİHİSAR-KUZUCU	1	OSMANLICA
26	9	SÜLEYMANİYE	1	OSMANLICA
27	33	AKVİRAN-KAYHÜYÜK-SARIKIZ	1	OSMANLICA
28	1	SİLLECAMİCEDİT-SİLLEORTACAMİ-SİLLEKERHANE-SİLLEŞAĞICAMİ	1	OSMANLICA
29	2	SİLLEMORMİ-SİLLECAMİKEBİR-SİLLEKARATAŞ-SIZMA	1	OSMANLICA
30	3	BAŞARAKAVAK-KIZILVİRAN-SULUTAS	1	OSMANLICA
31	4	TATKÖY-İNLİCE-BİLECİK	1	OSMANLICA
32	5	ÇAMURLUİRET-ULUMUHSUNE-KARADIĞIN-KEÇİMUHSİNE	1	OSMANLICA
33	6	BULUMYA-BULAMAS-KIRLIGİRET	1	OSMANLICA
34	7	SİLLEPARANLI-SİLLEKERVANSARA-SİLLEÇEŞMEKEBİR-SİLLETAKIYECİ-SİLLESALUR	1	OSMANLICA
35	8	SİLLEPAZAR-SİLESARIKAYA	1	OSMANLICA
36	9	KEÇİMUHSİNE-AĞRIS	1	OSMANLICA
37	5	ESBİKEŞAN İNEVİ-İNSUYU-AĞABEYLİ-ZIVARIK BURDUR İLİ	1	OSMANLICA
38	1	BURDUR (AĞLASUN Nah.) HAMAM-YUKARI SAKARCA	1	OSMANLICA
39	1	(TEFENNİ GÖLHİSAR NAHİYESİ) YUSUFCA-ÇANAKALAN-AKKICIR-KAYACIK-SORGUN-	1	OSMANLICA
40	2	BURDUR YENİCE	1	OSMANLICA

41	2	(ULUBORLU Nah.) -SALİHEFENDİ-MUHCUAHMET-İMAMMUHSİN-HOÇAŞAKİR-AFETSULTAN-AGIRBALDAN	1	OSMANLICA
42	2	(TEFENNİ Nah.) KARAMANLI-HACİCAFER-KAĞILCIK-KİSE-DERE-BEDİRLİ-FERİZLİ-ODACIK	1	OSMANLICA
43	2	(TEFENNİ Nah.) KARAMANLI-HACİMEZER	1	OSMANLICA
44	2	HORZUM-EVCİLER-AVLU (BURDUR)	1	OSMANLICA
45	3	(BURDUR AĞLASUN Nah.) ÇELTİKÇİ-SÜLEMİŞ-KARAEVLİÇİFTLİĞİ	1	OSMANLICA
46	3	YAVNU NAHİYESİ	1	OSMANLICA
47	3	(BURDUR) KUYU-RECEP-DİVANBABA	1	OSMANLICA
48	3	(TEFENNİ Nah.) HASANPAŞA-BAYRAMLAR-SEYDİLER-BUHLUK-HÜYÜK	1	OSMANLICA
49	3	(BURDUR) AHMETLİ-KIZILCIK-İRMİ-KONDUL-KARGILI-HİSARARDI-OYLUPINAR-BAYINDIR	1	OSMANLICA
50	5	ÇAKIR-ZİĞRE-ÇODUR-KARAMUSA-YUNAK	1	OSMANLICA
51	6	(BURDUR) HACİBRAHİM-DERSLİK-BURUÇ	1	OSMANLICA
52	7	(BURDUR) ASKERİYE-KİSLA	1	OSMANLICA
53	10	(BURDUR) KARAVGAZ-BAYINDIR-BÜĞDÜZ	1	OSMANLICA
54	11	(BURDUR) GÖLDEHÇİFTLİĞİ-SOĞANLI-YASSIKÜME-HACILAR-KARAÇALI-DÜĞER	1	OSMANLICA
55	12	(BURDUR) YARI-İYNAR-K.MAVACILI-CİNBİLLİ-KARAKENE	1	OSMANLICA
56	13	(BURDUR) YAZI-ATİKE-KURUÇAY-SULUDERE-CİNDİK	1	OSMANLICA
		ISPARTA YALVAÇ		
57	1	YALVAÇ	1	OSMANLICA
58	2	YALVAÇ	1	OSMANLICA
59	3	YALVAÇ	1	OSMANLICA

1320 (1904) YILI ESKİ ESAS AİLE KÜTÜKLERİ				
Sıra N.	Cilt No:	Mahalle veya Köy Adı:	Adeti	AÇIKLAMA
1	1	ÖZLÜK VE SİCİL DEFTERİ	1	OSMANLICA
2	1	TEKELİOĞLU MH.	1	OSMANLICA
3	1	CİVAR DURAKFAKI	1	OSMANLICA
4	2	ÇELEBİ-HACİSÜLEYMAN-OVALIOĞLU	1	OSMANLICA
5	3	SARNIÇ-SARIHASAN	1	OSMANLICA
6	4	DOLAPPARE-DOLAPCAMİ-DOLAPMAHMUT-DOLAPHALİL	1	OSMANLICA
7	5	PİRESATABACİSEYİT-PİRESATHACİHÜSEYİN-PİRESATKABASAKAL-DOLAPBATTAL-DOLAPMEKTEP	1	OSMANLICA
8	6	PİRİMEHMETPAŞA-DEDEMOĞLU-POLATLAR	1	OSMANLICA
9	7	KERİMDEDECAMİ-KERİMDEMEKTEP-KERİMDEDEÇEŞME-ÇUKUR	1	OSMANLICA
10	8	FAKİDEDE-AKÇEŞME-YUNUSOĞLU	1	OSMANLICA
11	9	ULUIRMAKALİHOCA-ULUIRMAKSAKA-ULUIRMAKBURHANDEDE	1	OSMANLICA
12	10	BORDABAŞI-ÜBEYİT-EMİRHALİL-KURBİCEDİT	1	OSMANLICA
13	11	ŞİHAHMET-SUNGUR-KARAKURT-HOŞHAVAN-TARHANA-BEYHEKİM	1	OSMANLICA
14	12	HOŞHAVANSAATÇİ-SAHİBİATA-AKBAŞ-HOCAFARUK-KÜLAHÇI	1	OSMANLICA
15	13	NASRAN-YANIKCAMİ-HASANDEDEMESCİT	1	OSMANLICA
16	14	ORTAMESCİT-HACİYUSUFMESCİT	1	OSMANLICA
17	15	BÜYÜKSİNAN-ORTASINAN	1	OSMANLICA
18	16	NEHRİKARFUR-KÜÇÜKSİNAN	1	OSMANLICA
19	17	KAYACIKARAPLAR-ŞİHOSMANRUMI-KEÇECİ-ŞİHALAMANYAŞI-SARIYAKUP-KÜRKCÜ	1	OSMANLICA
20	18	ŞİHALAMANSİĞİR-ŞİHALAMANÇAVUŞOĞLU-ŞİHALAMANRECEPAĞA	1	OSMANLICA
21	19	MÜŞKİ-HASANKÖY-KIPTİYAN-SÜTÇÜ	1	OSMANLICA
22	20	HACİCEMİL-HACİSADIK-KAYACIKMESCİT	1	OSMANLICA
23	21	KARACIĞAN-SEPHAVAN-MUHTAR-KALECİK-ŞUKRAN-MÜCELLET-SIRÇALI-KALECERP-İHTİYARETTİN	1	OSMANLICA
24	22	BİNARİ-FERHUNİYE-SAKAHANE-NİŞANTAŞI-MEDRESE-ZEVLESULTAN	1	OSMANLICA
25	23	ŞEREFŞİRİN-ŞEMS-TERCUMAN-DEVLE-BABASULTAN-İÇKARASLAN	1	OSMANLICA
26	24	FAHRÜNNİSA-GEMALMAZ-AKSİNNE-ÖLÜBEKLEDİ-FURGANDEDE	1	OSMANLICA
27	25	BABIAKSARAY-KASAPSİNAN-PÜRÇÜKLÜ-İBNİSAHİN	1	OSMANLICA
28	26	ZENBURİ-BAĞEVLIYA-KARAKAYIŞ	1	OSMANLICA
29	27	ESENLÜ-AHMETFAKI-HOCAHABİP	1	OSMANLICA
30	28	DARICI-KUZGUNKAVAK-CARÇARAN-BULGURİMMAM-KALENDERHANE	1	OSMANLICA
31	29	ŞEKERFURUŞ-ŞİHSADRETTİN-LALEBAHÇE-AHMETDEDE-KÖYCEĞİZ-ABDURREŞİT	1	OSMANLICA
32	30	HOCACI HANYUKARI-HOCACI HANAŞAĞI	1	OSMANLICA
33	31	VADİMERAMCAMİKEBİR-VADİMERAMAŞIK	1	OSMANLICA
34	32	VADİMERAMAŞAĞI-VADİMERAMSOKAĞI	1	OSMANLICA
35	33	DURUNDAY-GENE-SARIKIZ-BAYAT-KAYAHÜYÜK	1	OSMANLICA
36	34	KÜRDEN-ÇAKILIRMAK-HACİŞABAN	1	OSMANLICA
37	34	ÇARIKLAR	1	OSMANLICA
38	35	HARMANCIK	1	OSMANLICA
39	35	KARAHÜYÜK-ÇALIKLI-TATLİCAK	1	OSMANLICA
40	35	KARAHÜYÜK-ÇALIKLI-TATLİCAK	1	OSMANLICA
41	36	SARAÇOĞLU-MİHMANDAR	1	OSMANLICA
42	37	HAMİDİYE-SELİMİYE-MAMURİYE	1	OSMANLICA
43	38	ABDÜLAZİZ-İHSANİYE-CEDİDİYE	1	OSMANLICA
44	39	TAŞRAKARASLAN	1	OSMANLICA
45	40	ÇİFTEMERDİVEN	1	OSMANLICA
46	41	GAZİALEMŞAH	1	OSMANLICA
47	41	GAZİALEMŞAH	1	OSMANLICA
48	49	ERÖLDÜREN-SAKYATAN-AĞSAKLI-DEĞİRMENKÖY-YUKARIPINARBAŞI-AŞAĞIPINARBAŞI	1	OSMANLICA

İLÇE SEMPOZYUMLARI ILGİN ÖRNEĞİ

Prof. Dr.
Haşim KARPUZ

Yaşadığımız çağ bilgi ve iletişim çağı olarak tanımlanmaktadır. Bilim insanlarının dünyamızdaki olayları, varlıkları anlayabilmek için yaptıkları gözlem ve deneylere dayalı zihinsel faaliyetler sonucu ortaya çıkan ve doğruluğu ispatlanmış bilgiler toplamına denilmektedir. Bilgi çeşitli yollarla iletilmekte ve saklanmaktadır. Üniversiteler, bilginin üretildiği, paylaşıldığı ve saklandığı kurumların başında gelir. Son yıllarda Selçuk Üniversitesinin güçlenip gelişmesiyle birlikte Konya ve ilçelerinde konferans, panel ve sempozyumlar düzenlenmeye başladı. Önceleri Üniversite, Büyükşehir Belediyesi, Valilik, KTO gibi kurumların yaptığı veya desteklediği sempozyumlarla şehrin tarih, kültür, eğitim, ekonomi, sanayi, tarım, hayvancılık gibi konularda sorunlarının çözümü aranmaktadır.

Son yıllarda bu sempozyumlar ilçelerde de yapılmaya başlandı. İlçelerin sorunlarının çok yönlü olarak ele alındığı bu bilimsel toplantılar kitap halinde yayımlanmıştır. Düzenlenen ve sempozyumları basılan ilçelerimizin başında Akşehir, Beyşehir, Bozkır, Çumra, Karapınar ilçeleri gelmektedir. Konya Şeker tarafından desteklenen II. Çumra Sempozyumu Bildirileri yeni basılmıştır.

Ilgın ilçesi Konya'nın en eski tarih, kültür, sanat ve ekonomi bakımından gelişmiş ilçelerinden birisidir. İlçenin bu birikimini değerlendirmek için Belediye Başkanlığı ve Kaymakamlık tarafından ortaklaşa olarak 30 Haziran - 02 Temmuz 2010 tarihleri arasında Ilgın'da "I. Ulusal Ilgın Sempozyumu" düzenlenmiştir. Sempozyuma sunulacak bildiriler kitap halinde yayımlanarak

kalıcı bilgi haline getirilecektir. Ilgın hakkında çok yönlü konuların ele alındığı sempozyum oturumlarının ana başlıkları şöyledir:

- Ilgın Kültüründe El Sanatları ve Giyim
- Ilgın Yöresi Halk Kültürü
- Ilgın Yöresi Sosyal Hayattan Kesitler
- Ilgın Kültür Varlıklarına Bakış
- Ilgın Yöresinde Dil ve Anlatım
- Ilgın'da Doğal Kaynaklar ve Turizm
- Tarih Sahnesinde Ilgın
- Osmanlı Tarihinde Ilgın Kazası
- Çeşitli Yönleriyle Ilgın
- Ilgın'daki Tarım ve İletişimden Kesitler
- Toplumsal Barış ve Tarihte Ilgın
- Türk Tarih Sahnesinde Ilgın
- Bazı Tarihsel Konularda Ilgın
- İmar, Sağlık, Tarım, Eğitim ve Tarih Konularında Ilgın'a Bir Bakış
- Ilgın'da Tarih, Doğal Kaynaklar ve Tasavvufi Hayat

Düzenlenecek I. Ulusal Ilgın Sempozyumu sonunda bir değerlendirme oturumu yapılacak ve katılımcılara Ilgın'ın tarihi ve doğal güzelliklerini kapsayan bir gezi yaptırılacaktır. Yıllar önce Haziran ayında, bir panel için gittiğimiz Ilgın Tekke Köyü ziyaretinde gördüğümüz güzellikleri "Dediği Sultan'ın Yurdunda" başlıklı bir yazı ile kaleme almıştım. Ilgın bu mevsimde gerçekten çok güzel. İsmail Detseli'nin deyişiyle tam huzur alınacak bir zamandır. Ben şimdiden Ilgınlıları, bilim, kültür ve sanat adamlarımızı sempozyuma davet ediyorum. Dileğimiz sempozyumun başarılı geçmesi ve bildirilerin basılıp kitap haline dönüştürülmesidir.

Hasan YAŞAR

KONYA'DA ŞEYH AHMED VAKFI'NA MUTASARRIF TAYİNİ

Tuğra; Selim Hân bin Mustafa Hân el-Muzafferu Dâimen (3.Selim)

Nişân-ı Şerif-i 'Âl-i Şân Sâmi-i Mekân-ı Sultâni Tuğrây-ı Ğarrây-ı Cihân-ı Hâkânî hükmü oldur ki

Konya'da vâkî' Erebanadı? kapısı hâricinde fevkâni câmi'i şerîf vakfından olmak üzere yevmî iki ve iki rubu' akçe ile sülûsân-ı selâsede hisse mersûmluk ve yine Konya'da Şeyh Ahmed vakfından olmak üzere rubu'ân sülûsân hisse ve nısf-ı sâbi' hisse müderrislik cihetleri es-Seyyid Abdülkâdir ve es-Seyyid Ebubekir veledân müteveffâ es-Seyyid eş-Şeyh Ömer an sülâle-i Hazret-i Mevlânâ an evlâd-ı vakfın ber vech-i meşrûta üzerlerinde iken merkûm es-seyyid Ebubekir bilâ veled fevt oldukta hissesini mahlûlünde Konevî es-Seyyid Mehmed nâm kimesne ber takrîp üzerine tevcih ettirilip ancak merkûm evlâd-ı vakıftan olmayıp hilâf-ı şart-ı vâkif olmakla ref'inden müştereki evlâd-ı vâkıftan merkûm iş bu râfi' tevkî'-i refi' -i'ş-şân-ı hakânî es-Seyyid Abdülkâdir zîde salâhühû ya tevcih olunmak ricâsına Konya nâibi Hoca zâde Mevlânâ Hâfız Mehmed Sâdık zîde ilmühû arz etmekle zikr olunan fevkâni câmi'-i şerîf vakfından sülûsden sülûsân hisse mersûmluk ve Şeyh Ahmed vakfından rubu'dan sülûsân hisse müderrislik cihetleri merkûmân es-Seyyid Abdülkâdir ve es-Seyyid Ebubekir veledân müteveffâ es-Seyyid eş-Şeyh Ömer'in üzerlerinde iken mezbûr Seyyid Ebubekir'in hissesi mahlûlünden bin iki yüz on beş senesi reb'ül-evvelinin on dördüncü günü târihinde merkûm es-Seyyid Mehmed el-Konevîye tevcih olduğu derkenar olunmağın mûcibince tevcih olunmak üzere a'lemül-ulemâ'l-mütebahhirîn bi'l-fi'l Şeyhül-İslâm Mevlânâ Ömer Hulûsi edâmallahü Te'âlâ fezâilihî işâret etmekle işareti mûcibince tevcih olunmak fermânım olmağın hakkında mezîd-i inayet-i padişâhânem zuhûra getirip bin iki yüz on beş sene cemaziye'l-evvelinin yirmi beşinci gün târihiyle müverreh verilen ru'us-ı hümayunum mûcibince bu berât-ı hümayunu verdim ve buyurdum ki mezbûr es-Seyyid Abdülkâdir zîde salahühû varıp karındaş ve müştereki müteveffâ-yı merkûmun mahlûlünden mezbûrun ref'inden ciheteyn-i mezbûreteyn hisselerine mutasarrıf olup edây-ı hizmet eyledikten sonra bundan böyle zikrolunan mersûmluk ve müderrislik hisselerine mutasarrıf olanlar ne vechile mutasarrıf ola gelmişler ise merkûm dahi ol vechile mutasarrıf ola şöyle bileler 'âlâmet-i şerife itimat kılalar

Tafrîren fi'lyevmi's-sâmine 'aşar min şehri-i cemâziye'l-evvel sene hamse 'aşer mieteyn ve elf 1215

1. DÜNYA SAVAŞI'NDA KONYALI ESİRLER VE GÖNDERİLEN KOLİLER!

İttifak devletleri diye adlandırılan Almanya, Avusturya-Macaristan İmparatorluğu, Osmanlı İmparatorluğu ve Bulgaristan ile İtilaf devletleri diye anılan İngiltere, Fransa, Rusya, Sırbistan, Belçika, Karadağ, Japonya, Lüksemburg, İtalya, Portekiz, Romanya, Yunanistan, Brezilya ve ABD. arasında geçen 1. Dünya Savaşı'nda Osmanlı ordusu çeşitli cephelerde savaşmak zorunda kalmıştır. Bu yüzden yalnız Çanakkale'de değil, İttifak yaptığı devletlerin savaş hâlinde olduğu Avrupa, Afrika ve Uzakdoğu ülkelerine asker gönderen Osmanlılar, bir anda savaşıra dahil olmuş, bunun sonucunda da ecdadımız birçok yerde esir hayatı yaşamıştır. Ordumuz 1. Dünya Savaşı'nda şu cephelerde savaşmış bulunuyor:

Kafkas (Doğu) Cephesi: İran içlerine kadar uzanan bölgede Ruslarla yapılan çarpışmalar.

Irak Cephesi: Basra Körfezi'ne asker çıkararak Irak'ı işgal etmek isteyen İngilizlere karşı kurulan cephe.

Sina-Filistin-Suriye Cephesi: İngilizlerin Filistin'i işgal için taarruza geçmesi ile meydana gelen cephe.

Çanakkale Cephesi: İngiliz ve Fransız donanmalarının Çanakkale Boğazı'nı geçmek için 18 Mart 1915'te denizden yaptığı saldırının

başarısız olması sebebiyle Arıburnu ve Seddülbahir'e asker çıkardığı cepheler.

Yemen ve Hicaz Cephesi: Arap Yarımadası'na hakim olmak isteyen İngilizler'e ve asilere karşı savaş verilen cephe.

İran Cephesi: İran'da bölgesel olarak kurulan gayrinizami harplerin cereyan ettiği cephe.

Libya Cephesi: Trablusgarp ve Bingazi'de İtalyan işgaline karşı açılan ve bölge halkı teşkilâtlandırılmak suretiyle kurulan cephe.

Avrupa'da Galiçya, Makedonya ve Romanya Cepheleri: Türk ordusunun, müttefiklere yardım amacıyla bu üç bölgede cereyan eden savaşıra birer kolordu ile katıldığı cepheler.

14 Kasım 1914 tarihinde halife Sultan Mehmed Reşat tarafından "Cihad" ilan edilmesiyle savaş hazırlığına başlayan Osmanlı Devleti, 1. Dünya Savaşı'nda toplam 2 milyon 608 bin kişiyi silah altına almış, 30 Ekim 1918'de Mondros Mütarekesi'ne kadar 50 bin savaş alanlarında şehit, 240 bin hastalık sebebiyle ölüm, 35 bin alınan yaralar sonucu ölüm, 1 milyon 560 bin kişi hasta, firar, esir ve kayıp olmak üzere 2 milyon 285 kişinin savaş dışı kaldığı Genelkurmay Başkanlığı tarafından açıklanmıştır. 1 milyon 560 bin kişi içerisinde tahmi-

nen en az 200 bin kişinin esir olduğu, kesin rakamın ise belirlenemediği ifade ediliyor. En fazla esir verdiğimiz ülkenin İngiltere olduğu, bu ülkeye Çanakkale, Yemen, Sina, Kanal ve Hicaz'da 91 bin 988, Irak'ta 20 bin 595, Galiçya ve Tunus'ta Fransa'ya 804, Trablusgarp ve Bingazi'de İtalya'ya 100 esir verildiği, Rusya'da ise 60-70 bin Osmanlı vatandaşının kaldığı kaydediliyor.

Savaş yıllarında Osmanlı askerlerinin birçok yerde, bu arada Hindî Çin olarak bilinen Burma'da esir olarak kaldıkları görülüyor. Birmanya'da denilen ve en son Myanmar adını alan bu ülkeye Türklerin nasıl gittikleri ve Thatmyo kampında kaç Türk'ün esir kaldığı, ne kadarının ve nasıl geri döndüğü merak konusu olmuştur. Aslen Karamanlı olan, Bursa Işıklar Lisesi'nde öğretmenlik, Kara Harp Okulu'nda öğretim üyeliği yapan ve Genelkurmay Başkanlığı Yayın Şube Müdürlüğü'nden Albay rütbesiyle emekli olan, Kırıkkale Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi öğretim üyesi Cemalettin Taşkıran, 1. Dünya Savaşı'nda Türk esirlerini konu alan **"Ana ben ölmedim"** adlı kitabında bu sorunun cevabını şöyle veriyor:

"İngilizler, 1. Dünya Savaşı sırasında esir aldıkları Türklerin büyük kısmını Mısır, Hindistan, Kıbrıs ve Birmanya gibi, İngiliz sömürgesi olan uzak yerlerde kurdukları kamplarda tutmuşlardır. Bahreyn ve Basra'nın yukarıdaki Fav'a asker çıkaran İngilizler, Basra'yı alarak Kurne'ye doğru ilerlediler. Bağdat ve Basra'da bırakılan Osmanlı birliği 38. Tümen kuvvetli du-

rumda olmadığı için İngilizlere karşı fazla varlık gösteremedi. İngilizler çok sayıda Osmanlı askerini esir alıp, Birmanya'ya götürdü. Thatmyo kasabasında eski binalar esir kampı haline getirildi. 12 Haziran 1917 tarihli isim cetvelinde esir sayısının 2624 er, 187 subay, 602 astsubay olduğu bildiriliyor. Nisan 1917'de kampı ziyaret eden bir Kızılhaç heyetinin raporunda kampa yeni esirler geleceği, bunların 100 kadarının subay ve 1300 kadarının er olduğu bildiriliyor"

Kitapta; Burma'da Thatmyo kampındaki esirlerden Konyalı Mehmet Ali'ye, Konya'dan helvacı Hacı Rasim tarafından bir paket gönderildiğini belirten 28 Ocak 1917 tarihli, arkası Hilâl-i Ahmer Usera Komisyonu Riyaset-i Aliyesi'ne hitaben **"Hakbâ'ye üçbeş guruh takdim ettim. Bedeline Hilâl-i Ahmer paketi gönderilecektir. Paket gönderilecek zât, Hind-i Çini'de Anka vilâyeti Park kıt'asının Tençun kasabası civarında Usera-i Osmaniye karargâhında 113. alayın 3. taburunun 1. bölümünde 3908 numaralı Konyalı Mehmet Ali Ağa'ya gönderilecektir"** yazılmış bir kartpostalın fotokopisi de yer alıyor. Ayrıca; Mısır'da Heliopolis esir kampında bulunan Konyalı İsmail Ağa'ya, Konya merkez jandarmalarından Hasan tarafından 10 lira, Kafkasya'da Rusların elinde esir bulunan Konyalı İsa oğlu Veli'ye, Konya jandarma alayı erkân bölümünden Abdurrahman tarafından Hilâl-i Ahmer aracılığıyla 500 kuruş gönderildiğini bildiren 2 ayrı kartpostalın da fotokopileri bulunuyor.

Burma'da Thatmyo kampında bulunan Konyalı esir Mehmet Ali Ağa'ya Hilâl-i Ahmer paketi gönderen Çöğenler'in dedesi helvacı Hacı Rasim Efendi.

Ladikli Ahmet Ağa ile birlikte Filistin Cephesi'nde askerlik yapan Yatağanlı demirci Hacı Ahmet Özdemir.

KONEVİ DÖNEMİNDE KONYA'DAKİ TASAVVUFİ HAYAT VE SADREDDİN KONEVİ'NİN FİKİRLERİNİN ŞERHİ VE TAHLİLİ

Anadolu'da Moğol işgalinden sonra pek az kişi kendi canını kurtarabilmişti. Canını kurtaranlardan bazıları küçük hükümetler kurarak birbirleriyle savaş halindeydiler. İnsanlar da tabiatıyla maddi huzurdan mahrum kalmışlardı ve sadece mana aleminde kendilerini huzura ulaştırabiliyorlardı. Tasavvufun şartları hazırды ve bir çok istekliye sahipti.

İbn-i Arabî'nin Konya'ya gelmesinden, Sadreddin Konevi ve Mevlâna'nın ortaya çıkmasından önce, Anadolu'da Kalenderiyye vardı, Kalenderiyye Suriye ve Mısır'da da zaviyeler kurmuştu.

Kalenderiyye'nin bir şubesi olan Haydariyye, Anadolu'da herkes tarafından tanınıp bilinmekteydi. Kutbeddin Haydar'ın yerine geçen ve Haydariyye'nin kurucusu olan Hacı Mübarek Konya'da yaşıyordu. Babaiyye'nin Baba Saltuk, Baba Tapduk, Burak baba ve Baba Bektaş gibi ileri gelenleri ile, o zamanlar Ahmedi olarak bilinen Rufai dervişleri Anadolu'da şöhrete sahiptiler. Hatta Taceddin Rufai Mevlâna döneminde Konya'ya gelmiş, Fütüvvet ehli kimseleler de Konya'ya ve Anadolu'nun diğer bölgelerine dağılmışlardı.

O dönemde bu bölgede, özellikle Konya'daki emniyet sebebiyle Fahreddin-i Iraki, Necmeddin-i Daye, Evhadüddin-i Kirmani, Bahâi Veled ve diğer büyükler buraya muhaceret ettiler. Çünkü önceden Şeyh-i Ekberin gelişiyile ve onun ölümünden sonra üvey oğlu olan Sadreddin Konevi'nin oluşturduğu bu bölge, Mevlâna'nın, onun semâının, şevkinin, aşkınin ortaya çıkmasıyla istenilen olgunluğa ulaştı

tı ve bütün ilmî, amelî meşreb ve sâlikler için uygun bir yer haline geldi.

Bundan hemen sonra, Câmîyye, Edhemiyye ile Melâmetî ve Horasanîlerden olan Abdâliyye gibi diğer silsileler de bunlara bağlandılar. Tabii ki, Sadreddin Konevi, Celaleddin Belhi ve onlardan başka bir çok kutubun olduğu bir şehirde nüfus arttı. Bu artış I. Alaaddin Keykubad zamanında Şihabeddin Sühreverdî'nin Konya'ya gelerek Halife Nasır lîdinillah tarafından padişaha gönderilen bir at ve sarığı hediye etmesine ve Vezir Muineddin Pervane'nin Fahreddin Iraki için bir dergah bina etmesine kadar devam etti.

Bu tarikatların içinde, Anadolu'da ve özellikle Konya'da sağlam temelleri bulunan iki tarikat vardı: Biri, Şeyh-i Ekber Muhyiddin-i Arabî'ye mensup olan Ekberîyye tarikatı, diğeri Horasanlıların Kübreviyye tarikatının takipçisi olan Mevlevîyye tarikatı. Mevlevîyye tarikatı için büyük bir rakip olabilecek sadece Ekberîyye tarikatı vardı ve kurucusunun üvey oğlu olan Sadreddin Konevi'nin çabalarıyla işlevine devam etmekteydi.

Şeyh Sadreddin'in yanında hadis ve marifet ilimleri (maarif) okuyan kişiler arasında Muineddin Süleyman, Mecdüddin Atabek, Mesud b. El-Hatîr, Celaleddin Mahmud Müstevfî, Kutbeddin-i Şirazi, Şemseddin-i İpeki, Şah Taki Hurani gibi bir çok alimin bulunması, Sadreddin Konevi'nin ne kadar büyük bir etkiye sahip olduğunu göstermektedir.

Sadreddin Konevi, Şeyh-i Ekber ekolünü devam ettirme konusunda

tam bir pay sahibi olmuş, Şeyh-i Ekberden sonra onun ekolünde terbiye görenler bu tarikatı genişletmiş, ufuklara yaymıştır. O kendi keşf kapısını, Şeyh-i Ekber'in keşf kapısıyla müşterek bilmekte ve Fukuk kitabının mukaddimesinde şöyle söylemektedir: Allah onun bereketiyle bana nimet verdi ve onun haberdar olduğu şeylerden, onun için açık olan şeylerden haberdar olabilmem için bana göz, vasıta ve sebep verdi, bu şekilde beni onunla rızık ortağı yaptım. Bu nimet, sadece Allah tarafından verilen, onun zatına mahsus bir nimettir.

Fukuk kitabında, salihlik kısmının sonundaki bölümün baş tarafında şöyle diyor: Allah'ın bana keşif yoluyla gösterdiği şeylerin çoğu, Şeyh-i Ekber'in bereket, merete ve makamlarından dolayı oluşmuştur, yani onun merteye ve aydınlığından geçen Hakk Tealanın feyzidir. Bu yüzden Sadreddin Konevi, Fusus kitabının ilk zorluklarını, Fukuk kitabında anlatıp ortadan kaldırmış, sonra öğrencileri Cendi, Fergani, Tilmisani ile İraki'yi ve onların öğrencileri olan Kaşani, Kayseri ve benzerlerini, nesim rüzgarına benzeyen düşünceleriyle ilim dünyasına yaymıştır.

Cesaretle söylenebilir ki, eğer Konevi ve onun ekolünün terbiyesinden geçenler olmasaydı, Şeyh-i Ekber ekolünün ışıkları, kendi etrafından başka yerlere yayılamayacak, Hicaz bölgesinden başka bir yere adım atamayacak, belki de orada sönüp gidecek, İslam ve

irfan dünyasını aydınlatamayacaktı.

Fakat Şeyh-i Ekber tasavvufa ilmi bir şekil bağışlama konusunda herkesten daha çok pay sahibi olduğu için, tasavvufi sözleri, hikmetli tabir ve yönlendirmelerle karıştırmış, aslında İshra-ki irfan ve hikmeti birbirine bağlamış, vahdet-i vücud meselesini akli kaidelerle, ilmi bir usulde delillendirerek açıklamıştır.

Onun öğrencisi ve üvey oğlu olan Sadreddin Konevi, hocasının işini başarıyla devam ettirmiş, Fukuk, Miftahu'l-gayb, nefehât-ı ilahiyye, İ'cazül-beyan, Nusus gibi kitapları telif ederek yeni bir yolu açıklayarak bu yola yönlendirmiş ve İbn-i Arabinin ekolünün takipçisi olan ekolünde eğitim alan öğrenciler çoğalmıştır. Örneğin Müeyyedüddin Cendi, Şeyh-i Ekberin Füsusu'l-Hikem'inin ikinci şarihidir.

Şu da söylenmemiş olmasın, Füsusu'l-hikem'in ilk şarhi Şeyh Sadreddin Konevi olmuş, yazdığı bu eseri 'el-Fukuk fı esrar-i müstenidat-i hikemi'l-fusus' şeklinde isimlendirmiştir. Onun ekolünün takipçileri tarafından ise 295 tane şerh yazılmıştır.

Onun bir başka öğrencisi olan Affüddin-i Tilmisani üçüncü şarihdir. Dördüncü şarih ise Cendi'nin öğrencisi olan Şeyh Abdürrezzak-ı Kaşani'dir. Beşinci şarih, Kaşani'nin öğrencisi Şeyh Davud-ı Kayseri, altıncı şarih de Kayseri'nin öğrencisi olan Baba Rükânây-i Şirazi'dir.

Konevi'nin bir başka öğrencisi olan Saideddin-i Fergani, hocasının izniyle, büyük arif İbn-i Fariz-i Mısıri'nin Taiyye kasidesini 'Meşâriku'd-derari' ismiyle Farsça olarak, 'Münteha'l-medârik' ismiyle de Arapça olarak şerhetmiştir. Konevi'nin bir diğer öğrencisi olan Şeyh Fahreddin-i İraki, İbn-i Arabi'yi okuyup öğrendikten sonra 'Lemeât' adlı kitabını yazmıştır. Bu eser, hem Füsusu'l-Hikem'in şerhi, hem de İbn-i Fariz'in Kaside-i taiyye ve hamriyye'sinin şerhidir. Tasavvufun ilmi ve amelî yönlerini açıklama alanında büyük bir değere sahip olan Reş'atü'l-lemeât isimli eser de onun kaleminden çıkmıştır.

O döneme kadar sade bir şekilde, vecd, hal, şiir ve amel ile sınırlı olan tasavvuf, ilmi bir şekle bürünerek öğrenilebilir bir hale geldi. Füsusu'l-hikem, Fütühat-ı Mekkiyye, Fukuk, Lemeat ve İbn-i Fariz-i Mısıri'nin kasideleri ile bu eserlerin şerhleri, yedinci yüzyıldan itibaren tasavvufun hatırı sayılır ders kitapları haline geldiler ve hala da bu halde bulunmaktadır.

Yine söylenmeden kalmayın ki, Tasavvuf erbabı, bütün bu karışıklıklara rağmen yedinci ve sekizinci asırlarda önemli bir güce sahipti, genişleyip revaç bulmaya devam ediyordu. Özellikle yedinci asırdan itibaren İran'da ve Horasan'da –Moğol istilasından sonra– ortaya çıkan zor toplumsal değişiklikler, tasavvuf şeyhlerinin bu konuda uzmanlaşmasına ve halkın ariflerin makamları ile dergahlara yönelmesine sebep oldu.

Moğollar İran'a saldırdıklarında, buldukları yerleri veya öğretim merkezlerini terketmeye hazır olmayan, Şeyh Necmeddin-i Kübra ve Şeyh Feridüddin-i Attar gibi büyük Şeyhlerden bir grup öldürüldüler. Ama bazıları hayatlarını kurtararak, Anadolu'daki emniyetli yerlere, Şam'a, Fars'a, Sind'e, Hindistan'a ve benzeri yerlere sığınmayı başarabildiler, irşad faaliyetlerini bu yeni bölgelerde devam ettirebildiler.

Tasavvuf şeyhlerinden geri kalan bir grubun yaptığı bu göç, katliamdan kurtulan şehir ve bölgelerde, dergah

geleneklerini, tasavvuf koruyuculuğunu ve yüceltilmesini gelecek nesiller için devam ettirebilmelerine olanak sağladı.

Daha önce söylediğimiz gibi, Mirsadü'l-ibad kitabının yazarı olan ve Necmeddin-i Daye olarak ünlenen Şeyh Necmeddin-i Razi, İnsan-ı kamil isimli kitabın yazarı olan Şeyh Azizeddin-i Nesefi, Secencilü'l-ervah isimli kitabın yazarı olan Saideddin-i Hamevi, Avarifü'l-maarif kitabının yazarı olan Şihabeddin Ömer Sühreverdi ve bunlar gibi daha bir çok isim, bu göçü yapanlardandı.

Ekberiyeye silsilesinin yok olmasının sebebi ise, Şeyh Sadreddin Konevi'nin vasiyetinde, harici düşmanların hücumu ya da iç savaş çıkması halinde, kendi takipçilerinin Şam'a göç etmelerini istemesiydi. O şöyle yazmıştı: Bu ülkede herhangi bir kötülük ve karışıklık çıkarsa, mümkün olan en kısa sürede selametli bir yere gidiniz. İşimi Allah'a ısmarlıyorum. Allah tüm kullarını görendir. Tarih, o aydın arifin önceden ileriye görerek haber verdiğini bize göstermektedir.

Bu yüzden onun müritleri parçalandılar ve Konya'da İbn-i Arabi ve Konevi'den sadece birer isim kaldı. Diğer bir sebep, onların kitaplarının zor olması ve anlamak için ilim gerektirmesiydi. Mesnevî ve Divan-ı Kebir'in telif edilmesinden itibaren bu eserler sadece tasavvufla ilgilenen insanlar tarafından ilgiyle karşılanmakla kalmıyor, belki şiir dostları tarafından da okunarak öğreniliyordu. Mevleviye silsilesi bu yolla o bölgede baki oldu. Hüsameddin Hasan Çelebi ve Sultan Veled'den sonra, onların makamlarına layık bazı kimselerin o makama gelememesine rağmen, rakiplerinin –özellikle Ekberiyeye silsilesinin– ortadan kalkması sebebiyle sultan ve emirler Mevlevî makamına teveccüh göstermiş, bu şekilde bu tarikat korunmuştur, hala da özel kimseler arasında korunmaktadır. Bu korunma, Mevlâna'nın batını bereketinden başka bir şey değildir. Şu anda Konya ve çevresi tasavvufun beşiği ve o altın dö-

nemin hatırlatıcısı olarak kabul edilmektedir.

SADREDDİN KONEVİ'NİN GÖRÜŞ VE DÜŞÜNCELERİ BAĞLAMINDA İNSAN-I KAMİL

Konevi, kendi telif ve tasnif ettiği eserlerde keşif ve vâridatla ilgili bir takım meseleleri inceliyor, çok kısa, muhtasar ve kapalı bir şekilde onlardan bahsediyor. Bir çok meseleden ise, onları açığa çıkarmaması gerektiği mazeretini ileri sürerek uzak duruyor. Bazı meseleleri ise ya geleceğe havale ediyor, ya da anlaşılması kendi kitaplarından daha zor olan bazı kitaplara müracaat edilerek anlaşılabilceğini söylüyor. Bu yüzden bu meselelerin tertip edilip toplanması işini, bu işten anlayan bir ilmi komiteye havale etmek gereklidir. Bu iş, sadece benim gibi bir insanın yapabileceği bir iş değildir. Ama yine de, bu satırların yazarı gücü yettiği kadar toplayabildiği ölçüde, Konevi'nin eserlerinden tashih ve tercüme ettiği kadarıyla, dinleyicilere sunacaktır.

Konevi, bir çok konuyu açıklarken kısa ve müciz konuşur ve bir çok uzun konuyu kısa cümlelerle açıklar. Onun kitaplarındaki konuları anlamanın zor olduğu, Konevi araştırmalarının ihtisas gerektirdiği açıktır. Şeyh-i Ekber (ra) hariç, başkalarının görüşlerini kendi görüşleri arasında naklettiği ya da başkalarının mefhumlarını kullandığı çok az görülmektedir. Onun naklettiği görüşler sadece kendinin veya Hazret-i Şeyh-i Ekber'in keşfine dayanmaktadır, Şeyh-i Ekber'in görüşlerini nakletmesi de, kendini onunla ortak kabul etmesinden kaynaklanır.

Onun, Füsusu'l-hikem'in anlaşılması ile Şeyh-i Ekber'in zor ve karmaşık başka konularınının sırlarının anahtarını vermek için kaleme aldığı Fukuk kitabı, tasavvuf ders kitaplarından olan Miftahu'l-gayb'ı, hep kendi fikirlerinin hülâsası olup, Rabbani bilginin yüksek meselelerinden bir kısmını içermektedir. O, bir çok meselenin anlatılmasından, ya onları açığa çıkarma konusunda mazeretli olduğunu

beyan ederek kaçınır ya da o konuların açıklamasını geleceğe ya da anlaşılması çok zor olan bazı kitaplardaki konuların incelenmesine bırakır. Bu yüzden onun görüş ve fikirlerinden kabul edilen bu kurumsal meselelerin kısaltılması, ıslah edilerek düzeltilmesi meselesi oldukça zordur.

Şeyh-i Ekber gibi, Konevi'nin görüş ve düşüncesinin de etrafında dönüp durduğu en büyük mesele, insan-ı kamil meselesidir. Fatıha suresinin tefsiri olan İ'câzü'l-beyan isimli kitabında 'alemler' konusunda şöyle söyler: Allah, zahiri açıdan alem-i kebir'in (büyük alemin) mecmu'unu (toplamını), nispet ve isimlerini kapsayan ilahi gösterge ve alametlerini alemin toplamı üzerine yerleştirdi ve insan-ı kamili o toplam ile yani suret, ruh, mana ve mertebe bakımından, sübhan Allah'a kamil manada delalet etmesi için tam bir işaret ve kamil bir delil kıldı.

Der ki: Sonlu geniş mertebelerden geçmek, ondan elde edilen bir hülâsaya dönüştü, böylece bütün vasıfların yerini alarak büyük bir makama nail oldu, kabiliyetinin kemaline erişti. O mertebelerin hepsinden ortaya çıkan, Hak Teala tarafından her işe halife seçilen o kimseyi İnsan, halife, kendi gölgesi olarak isimlendirmiş ve onun bütün mahlukat üzerindeki işini, icrasını ve fermanını menzil ve mahal yönünden ona vermiş ve sonra da onu mahlukata tanıtmıştır.

Benim –burada- insandan muradım insan nev'i değildir, belki insan-ı kamil olan insan-ı hakikidir. Onun makam ve mevkielelerinden bir kısmı Hak Tealanın halifeliliği makamıdır. İnsan-ı kamil, Hak'da ulaştığı şeyi halka ulaştıran, her sırda ve kendi döneminde Hak Teala ile başkaları arasındaki vasıttır. Her dönemde ve her zamanda, o dönemin kamil insanı bu şekildedir.

Konevi, bu insan-ı kamilin zahiri sureti yönünden 'kul' olduğunu, mana yönüyle de ruh ve mertebesinin 'rab' yani 'halifetu'llah' makamında olduğunu söylemektedir. Bu insan-ı kamil, şu iki sûretten bir kopyadır. Batını

Süheyla ÖNAL
suehyla_onal@hotmail.com

GENÇ KALEMLER

NELER ETTİN BENİ

Şair ettin beni;
Şiir ettim, lisan ettim, lâl oldun
Söylemedin beni.

Bülbül ettin beni;
Çiledim, çiledim... dilde tüy bitirdim, sağır oldun
Çile ettin beni.

Göz ettin beni;
Özüm ettim, resim ettim, yüz çevirdin
Gözden ettin beni.

Yâr ettin beni;
Yâr dedim, yâren oldum, el dedin
Yâre ettin beni.

Yol ettin beni;
Yürüdüm, bekledim, yoruldu, yürüdüm... gelmez oldun
Sürgün ettin beni.

Nağme ettin beni;
Ney oldum, kânun ile inledim, Karun mu oldun?
Nâr ettin beni.

Ölü ettin beni;
Mehil ettim, kavi verdim, kabre gittin
Ölüm ettin beni.

Ah ettin, köle ettin, sır ettin, ses ettin, veda ettin
Benden ettin beni...

cemiyetin sureti olan Hak Teala'nın sureti ve insan-ı kebîrin sureti olan alemin sureti. İhtilaf dünyası onda katedilmiş ve dürülmüştür. Bu iki sûret, Allah'ın Adem'i yaratıp İblis'e şöyle buyurduğu iki surettir: Seni, kendi kudret elimle yarattığıma secde etmekten alıkoyan nedir? (Sad 75).

Konevi hakikat-i Muhammediyye'yi ilk taayyün veya i'lam kalemi olarak bilir ve der ki: Hak Teala (A'yân) eşyanın özünü yoktan yaratıp, kendi varlığının feyiz vasıtası kılmıştır. Çünkü onu Kur'anda 'alemlere rahmet' olarak isimlendirmiştir. Bu yüzden İlahi rahmetin bu ocaktan başka kabul yeri yoktur. Aynı şekilde, Hak Teala'nın hidayet nurunun kullarının gönüllerine parlaması için, Muhammed'in (sav) unsurî suretinin zuhurundan başka bir vasıta mümkün değildir.

Binaen aleyh, bu İlahi halife ve Allah Tealanın tüm isimlerinin toplanma yeri ve zatının tam mazharı olan Allah ismi, ilahi sıfatların tamamının ileticisidir. Allah'ın isimleri, ism-i azamın ve hakiki halifesinin yardımıyla ortaya çıkarlar. Bu 'hubbi' tecelli ummandır. O umman, Allah'ın yayılan varlık mazhariyeti olmuş, aşk, aşık ve maşuk olarak her varlığa kendi mertebesine göre sirayet etmiştir. Kendi zatını zuhuratlarda şuhuden tafsil eden de onun zatı olan aşk, aşık ve maşuktur.

Şehadet alemi, hakikat-i Muhammediyyenin tafsili suretidir. Cihanın sureti, insan-ı kamilin varlığıyla ayakta durmaktadır. İnsan-ı kamilin suretinin cihanın içinde olması nedeniyle cihan yok olmaktan korunmuş durumdadır:

Güneş insan suretiyle yüzünü örtmüş, insan suretinde gizlenmiştir. Artık sen anlayıver, doğrusunu Allah daha iyi bilir⁽¹⁾.

İnsan-ı kamilin mertebelerinin anlaşılmasının sonu yoktur. Eğer kıymetli dinleyicilerin ve okuyucuların, insan-ı kamili tanımaya ve öğrenmeye istekleri varsa, benim 'İki Sadreddin', Şeyh-i Ekber ve Şeyh-i Kebir kitaplarıma müracaat edebilirler.

Bu ilmî paneli düzenleyen ve emeği geçenlere teşekkür eder, hepinize saygılarımı sunarım.

(1) Mesnevî, I, 2964